

روش‌های اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران و روش‌های مقابله با آن

فتح‌ا... کلاتری^۱

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۶/۱۵

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۳/۱۶

چکیده

جنگ هویتی در اثر همزمانی گسل‌های دینی - مذهبی - قومی - نژادی - ملی - زبانی، علائق افراد را شناسایی نموده و آن‌ها را در گروه‌های مختلف مرتبط می‌نماید. این جنگ با ابزار گروه‌های تکفیری - تروریستی و حمایت مستقیم یک قدرت و یا ائتلاف منطقه‌ای و پشتیبانی یک قدرت و یا ائتلاف فرامنطقه - ای در مرزهای امنیتی ج.ا.ایران علیه جبهه مقاومت اجرا می‌گردد. شیوه‌ی عمل به این صورت است که یک قدرت از خارج با سوار شدن بر بستر موجود (داخل) در جهت تأمین منافع قدرت مداخله‌گر نسبت به تقویت گسل اقدام می‌کند و گسل را در راستای منافع خودش به کار می‌گیرد. جنگ هویتی ابتدا با روش نرم، نیمه‌سخت، هوشمند و در نهایت با روش سخت اجرا می‌گردد. هدف اصلی این مقاله تبیین روش اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران و روش مقابله با آن در مرزهای امنیتی ج.ا.ایران است. این پژوهش به روش موردی - زمینه‌ای انجام گردیده و از نوع کاربردی می‌باشد، روش جمع‌آوری اطلاعات میدانی و کتابخانه‌ای بوده و جامعه نمونه ۴۳ نفر، که با استفاده از روش‌های تحلیل خبرگی تحلیل شده است. نتایج تحقیق حکایت از آن دارد که در حال حاضر ماهیت تهدیدات هویتی مذهبی است که در بعد فرهنگی و در سطح راهبردی در حال شکل‌گیری می‌باشد. روش‌های اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران عبارت‌اند از: جنگ بی‌قاعده، جنگ ترکیبی (هیبریدی) و جنگ روایت‌ها. روش‌های مقابله با جنگ هویتی توسط ج.ا.ایران عبارت‌اند از: جنگ شبکه‌ای، جنگ شبکه‌محور و جنگ روایت‌ها. ج.ا.ایران باید از طریق قدرت - سازی و قدرت‌افکنی، جنگ هویتی علیه خود را در فرامرزاها پاسخ گوید.

کلیدواژه‌ها: جنگ هویتی، جنگ بی‌قاعده، جنگ ترکیبی، جنگ شبکه‌محور، جنگ روایت‌ها.

^۱ دکتری علوم دفاعی راهبردی - گرایش سیات دفاعی و پژوهشگر جنگ آینده. ff.ka@chmail.ir

مقدمه

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: و از آیات او آفرینش آسمان‌ها و زمین و گوناگونی رنگ پوست و اختلاف زبان‌های شماست همانا در این امر نشانه‌هایی برای دانایان وجود دارد (سوره مبارکه روم، آیه ۲۲). از جمله آیات الهی، گوناگونی لغات و زبان در میان اقوام مختلف به دلیل تفاوت نژاد یا تفاوت‌های فردیست. جنگ یکی از پیچیده‌ترین پدیده‌های اجتماعی است که جوامع را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد و تاثیر آن، تمام نظام‌ها، خرده نظام‌ها و نهادهای اجتماعی را در برمی‌گیرد. جنگ یک ستیزه گروهی است که مهم‌ترین خصلت آن نظم و سازمانی است که بر آن حاکم می‌باشد. از طرفی، هویت نیز به عنوان یکی از پیچیده‌ترین و غامض‌ترین مفاهیم علوم اجتماعی می‌باشد که با توجه به سابقه دیرینه آن نه تنها رنگ کهنگی به خود نگرفته بلکه همواره در معرض تغییر و دگرگونی بوده و به نظر می‌رسد یکی از جنگ‌های احتمالی آینده علیه ج.ا.ایران جنگ هویتی باشد. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در خصوص اختلاف‌های هویتی می‌فرمایند: حقیقت این است که امروز امت اسلامی دچار مشکلات فراوانی است؛ جراحتهایی بر پیکره‌ی این امت وارد شده است و وارد می‌شود؛ مهم‌ترین اینها اختلاف است. سعی دشمنان اسلام این است که بین گروه‌های مسلمان به بهانه‌های مختلف ایجاد اختلاف کنند، شقاق و دشمنی ایجاد کنند؛ به بهانه‌ی قومیت، به بهانه‌ی مذهب، به بهانه‌ی جغرافیا، به بهانه‌ی مشکلات ارضی و مرزی؛ همه‌ی این بهانه‌ها در اختیار آنها قرار گرفته است و متأسفانه دشمن استفاده می‌کند و ما که مسئولان دولت‌های اسلامی هستیم، از این کار دشمن غفلت می‌کنیم.^۱ بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) هشدار جدی برای آغاز جنگ هویتی است، چون دشمن گسل‌های دینی - مذهبی - قومی - نژادی - زبانی کشورهای مسلمان را هدف قرار داده است. مسئله تحقیق این است که: با وجود تلاش‌های انجام شده در راستای تولید ادبیات مبانی جنگ آینده، اما هنوز تلاش منسجم و دقیقی در خصوص تبیین الگوهای جنگ هویتی انجام نشده است، به همین دلیل محقق قصد دارد ابتدا الگوهای اجرای جنگ هویتی را تشریح نماید و در نهایت، الگوهای مقابله با آن را بیان کند. لذا آنچه ذهن محقق را به عنوان چالش اصلی معطوف نموده این است که الگوهای جنگ هویتی کدامند. بنابراین مسئله اصلی تحقیق فقدان الگوهای اجرا و مقابله با جنگ هویتی است.

^۱ - امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۶/۰۴/۰۵ بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی.

هدف اصلی تحقیق تبیین روش‌های اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران و روش‌های مقابله با آن است و اهداف فرعی آن عبارت‌اند از:

الف- تبیین روش‌های اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران؛ ب- تبیین روش‌های مقابله با جنگ هویتی توسط ج.ا.ایران.

سوال اصلی تحقیق عبارتست از روش‌های اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران و روش‌های مقابله با آن کدامند؟ و سوالات فرعی: الف- روش‌های اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران کدامند؟ ب- روش‌های مقابله با جنگ هویتی توسط ج.ا.ایران کدامند؟ عوامل ایجابی که باعث اهمیت این تحقیق شده عبارتند از:

الف- تبیین روش‌های اجرا و مقابله با جنگ هویتی باعث توسعه عمق راهبردی و اقتدار دفاعی جبهه مقاومت می‌گردد، ب- باعث اقتدار دفاعی و همگرایی کشورهای مسلمان منطقه در تقابل با جبهه استکبار می‌گردد، ج- باعث تحقق طرح تمدن نوین اسلامی می‌گردد.

عوامل سلبی که باعث ضرورت اجرای این تحقیق گردیده عبارت‌اند از:

الف- بی‌توجهی به پیامدهای جنگ هویتی باعث غافلگیری راهبردی نظام و نیروهای مسلح در مقابل الگوهای اجرا، راهکنش‌ها و تکنیک‌های جنگ هویتی می‌گردد؛

ب- اجرای جنگ هویتی باعث ایجاد اختلاف بین کشورهای مسلمان منطقه و جنگ درون‌تمدنی (اسلام) می‌گردد؛

ج- اجرای جنگ هویتی باعث تشکیل خلافت‌های اسلامی و تغییر مرزهای سیاسی می‌شود.

مبانی نظری و پیشینه‌شناسی تحقیق

در خصوص پیشینه‌یابی با مراجعه به پژوهش‌های گذشته و مراکز تحقیقاتی، مقالات و پروژه‌های زیادی در مورد جنگ آینده تالیف شده است، اما در خصوص جنگ هویتی تاکنون اقدام پژوهشی انجام نشده است. در مورد الگوهای جنگ آینده مقاله‌ی علمی- پژوهشی با عنوان «واکاوی الگو- های حاکم بر جنگ آینده و مقایسه آن با جنگ هشت ساله و جنگ‌های اخیر» منتشر شده است. نتایج به‌دست آمده حکایت از آن دارد که الگوی جنگ هشت ساله بر مبنای جنگ سنتی اجرا شد جنگ‌های اخیر بر اساس ویژگی‌ها و الگوهای نسل سوم و نسل چهارم جنگ (ترکیبی) بوده است. جنگ آینده، نوعی الگوی جنگی تأثیرمحور است که به صورت مردم‌پایه در محیط سیال جغرافیایی با محوریت گروه‌های ملی، فراملی و فروملی انجام می‌شود (رشید و همکاران، ۱۳۹۳: ۱). در این

مقاله اشاره‌ای به جنگ هویتی نشده است، به همین دلیل محقق قصد تبیین روش‌های اجرا و مقابله با جنگ هویتی را دارد.

هویت ملی^۱

واژه هویت که مصدر جعلی است از ترکیب ضمیر «هو» عربی با «یت» مصدرساز ساخته شده است. «هو» به معنای او در زبان فارسی است. در فرهنگ معین در تعریف هویت آمده است که هویت یعنی آنچه موجب شناسایی شخص باشد (فرهنگ معین، ج ۴، ص ۵۲۲۸). هویت انسانی، مقوله‌ای اجتماعی است، هویت‌ها بر اساس فناوری جدید ارتباطات چیزی شبیه دهکده جهانی است که علائق افراد را شناسایی نموده تا در گروه‌های مختلف مرتبط شوند. علائق مشترک باعث پیوند منافع می‌گردد و در نهایت باعث تقویت هویت می‌شود (قاسمی، ۱۳۸۳: ۱۲۰).

هویت ملی عبارتست از بازتولید و بازتغییر دائمی الگوی ارزش‌ها، نمادها، خاطرات، اسطوره‌ها و سنت‌هایی که میراث متمایز ملت‌ها را تشکیل می‌دهند. هویت ملی نوعی احساس تعهد و تعلق عاطفی نسبت به اجتماع عام می‌باشد که موجب وحدت و انسجام جامعه می‌شود و بخشی از هویت فرد را تشکیل می‌دهد. در مجموع برای سنجش و اندازه‌گیری متغیر هویت ملی از شاخص‌هایی همچون نوع احساس تعلق و وابستگی افراد حول محور ملیت، زبان، قلمرو جغرافیایی و سیاسی استفاده شده است (رزازی‌فر، ۱۳۷۹: ۱۱۲).

هویت انسان، از پنج مؤلفه پیروی می‌کند:

- ۱ - عوامل جغرافیایی - اقلیمی؛
- ۲ - عوامل سیاسی و تاریخی؛
- ۳ - عوامل اقتصادی و معیشتی؛
- ۴ - عوامل فرهنگی (زبان و ادبیات و هنر، میراث اساطیری، سنن و آداب، اعتقادات و آیین‌ها و رسوم و یادمان‌ها)؛
- ۵ - مؤلفه‌های تربیتی (نجنفی، ۱۳۹۳: ۲۶).

قوم^۲

قوم واژه‌ی عربی است که در فارسی «گروه مردم، اجتماعی از مردم، خویشاوندان» معنی می‌دهد. مفهوم اجتماعی قوم در عربی فراتر از «خویشاوند» و «قبیله» است و معادل مفهوم واژه‌های

1 - National Identity
2 - Ethnic

«ملت» و «شعب» است. ملت نه به مفهوم قرآنی آن که دین و راه و روش است، بلکه به مفهوم مصطلح آن، یعنی یک واحد اجتماعی که دارای سابقه‌ی تاریخی واحد و قانون و حکومت واحد و آرمان‌های مشترک باشد. قوم یا گروه قومی به اجتماع کوچک‌تری از یک اجتماع بزرگ‌تر اطلاق می‌شود که تعلقات خونی، نیاکانی و یا اسطوره‌ای موجبات همبستگی و پیوند آنان را بر اساس سلسله مراتب اجتماعی و سیاسی فراهم می‌آورد. حال آن که قومیت به منزله‌ی یک صفت به مثابه‌ی تعلق خاطر و دلبستگی به گروه قومی خاص که با شناسه‌های فرهنگی نظیر زبان، مذهب، آداب و رسوم، پیشینه‌ی تاریخی و آئین مشترک و نیز مهم‌تر از همه «آگاهی قومی» و «سیاسی شدن گروه‌های قومی» شناخته می‌شود (مقصودی، ۱۳۸۰: ۲۲۲ - ۲۱۹).

هویت قومی^۱

قوم یا گروه قومی به جمعیتی اطلاق می‌شود که دارای ارزش‌های فرهنگی بنیادی مشترک باشند و در درون اشکال فرهنگی با وحدت آشکاری گرد هم آمده باشند و یک میدان ارتباطی و کنش متقابل بسازند و دارای یک احساس تعلق به یک واقعیت بیرونی باشند که آن‌ها را از دیگران تفکیک کند. بنابراین اگر یک گروهی به صورت واقعی یا احساسی و ادراکی، دارای ارزش‌های مشترک، خاطرات، گذشته تاریخی مشترک بوده و در یک یا چند عنصر سمبلیک نظیر خویشاوند، مذهب، سرزمین و خصوصیات ظاهری و فیزیکی مشترک باشند، بدانیم که آگاهی بدان، از طرف اعضاء و احساس تعلق و وفاداری بدان هویت قومی آنان خواهد بود (رزازی، ۱۳۷۹: ۱۱۲).

هویت اجتماعی^۲

شیوه‌هایی است که به واسطه آن‌ها افراد و گروه‌ها در روابط اجتماعی خود از افراد و گروه‌های دیگر متمایز می‌شوند. هویت اجتماعی یک نفر از طریق مجموعه وابستگی‌های او به نظام اجتماعی مشخص می‌شود. وابستگی به یک طبقه جنسی، اجتماعی، ملی و غیره. هویت اجتماعی به معنای راه دادن و در عین حال بیرون راندن است. هویت اجتماعی را می‌توان محصول چهار ویژگی تفاوت‌ها، شباهت‌ها، بازتابی بودن و فرایند دانست.

قومیت^۱

از جمله اصطلاحات گنگ و مبهم در تحقیقات اجتماعی که با پیچیدگی‌های مفهومی بسیاری همراه است، واژه‌های مترادف و هم‌سنخ قوم، قومیت، هویت قومی و گروه قومی می‌باشد. ریشه‌ی واژه‌ی قومیت از واژه یونانی «Ethnos» مشتق شده است که به تفاوت‌ها و تمایزهای میان مردم اشاره دارد (عظیمی، ۱۳۸۵: ۶۴). واژه قومیت، بیشتر استفاده‌ی کاربردی دارد و برداشت‌های متفاوتی از آن صورت گرفته است. در این میان، تعریف «آنتونی اسمیت» دارای کاربرد بالایی است: «قوم عبارت از یک جمعیت انسانی مشخص با یک افسانه اجداد مشترک، خاطرات مشترک، عناصر فرهنگی، پیوند با یک سرزمین تاریخی و یا وطن و میزانی از حس منافع و مسئولیت که عناصر محوری هویت، اعتقاد، آگاهی و فرهنگ مشترک را داراست (اسلامی، ۱۹۶: ۱۳۸۵)».

جنگ هویتی^۲

جنگ هویتی جنگی است که در اثر همزمانی گسل‌های دینی - مذهبی - قومی - نژادی - ملی - زبانی، علائق افراد را شناسایی نموده و آن‌ها را در گروه‌های مختلف مرتبط می‌نماید. علائق مشترک باعث پیوند منافع و در نهایت تقویت منافع می‌گردد. این جنگ با ابزار گروه‌های تکفیری - تروریستی و حمایت مستقیم یک قدرت و یا ائتلاف منطقه‌ای و پشتیبانی یک قدرت و یا ائتلاف فرامنطقه‌ای در محیط و یا مرزهای امنیتی ج.ا.ایران علیه جبهه مقاومت اجرا می‌گردد. شیوه‌ی عمل به این صورت است که خرده‌فرهنگ‌ها احساس می‌کنند که توسط فرهنگ غالب حذف می‌گردند، لذا به دامن سرویس‌های امنیتی کشورهای رقیب افتاده تا یک قدرت از خارج با سوار شدن بر بستر موجود (گسل‌ها) در جهت تأمین منافع خودش نسبت به تقویت گسل اقدام نماید و گسل را در راستای منافع خودش بکار گیرد (کلاتری، ۱۳۹۶: ۶). یکی از روش‌های مورد استفاده قدرت‌های جهانی در مدیریت صحنه‌های تنش و تعارضات بین‌المللی به منظور تأمین منافع راهبردی خود، استفاده از زمینه‌ها و بسترهای فضایی انسانی موجود در مناطق مختلف است. در منطقه جنوب غرب آسیا تعدد و تکثر گروه‌های انسانی در کنار گسست آن‌ها در قالب بازیگران دولتی و غیردولتی در سطوح فروملی، ملی و فراملی قابل مشاهده است. وجود اختلافات میان ادیان و مذاهب و قومیت‌ها ریشه در تاریخ کهن تمدن‌های انسانی در این منطقه داشته که ویژگی‌های ژئوپلیتیکی

¹ - Ethnicity

² - Identity- based Warfare

نظیر موقعیت گذرگاهی و محل برخورد گسل‌های دینی و نژادی نیز بر آن بار می‌شود. این شرایط امکان مناسبی را برای قدرت‌های جهانی به منظور تلاش در جهت حفظ منافع آن‌ها فراهم می‌سازد. ظهور پدیده‌های سیاسی در سطح منطقه همچون داعش که در واقع نوعی دیدگاه سیاسی با سبقه سلفی و به اصطلاح جهادی در منطقه است و با درپیش‌گیری راهبرد منازعه مسلحانه، مبادرت به ترویج تفکر تکفیری می‌نماید و مدعی مبارزه هم‌زمان با آمریکا و ج.ا.ایران و رژیم صهیونیستی است، نمونه‌ای از جنگ‌های هویتی می‌باشد. بنابراین ایران‌هراسی و جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران با حربه مبارزه با هلال شیعی نیز قابل بررسی است (نوروزانی، ۱۳۹۶: ۷).

عوامل موفقیت در جنگ هویتی عبارت‌اند از:

- ۱- پرسنل برتر؛
- ۲- اندیشه‌های برتر؛
- ۳- فناوری و تجهیزات (به‌خصوص انفرادی) برتر؛
- ۴- اطلاعات برتر (رستمی، ۱۳۹۵: ۱۳۴).

قرائن و شواهد جنگ‌های هویتی

بر اساس مطالعات انجام شده، تهدیدهای آمریکای علیه جمهوری اسلامی ایران ماهیت ایدئولوژیک و راهبردی پیدا کرده است. به این ترتیب، بر اساس قرائن و شواهد زیرتضادهای امنیتی و سیاسی ایران و آمریکا در فضای هویتی ظاهر گردیده است. چنین روندی، مخاطرات و تهدیدهای امنیتی فراگیری را برای ج.ا.ایران به وجود می‌آورد:

- ۱- تقابل و تخاصم عربستان سعودی با ج.ا.ایران در تمام ابعاد؛
- ۲- اعدام رهبران شیعه در کشورهای مسلمان منطقه؛
- ۳- مباح دانستن ریختن خون شیعیان از سوی امام جماعت مکه و مدینه و سایر علمای تندرو افراطی جهان اسلام؛
- ۴- احداث مدرسه، مسجد و حوزه‌های علمیه توسط وهابی‌های تکفیری در کمربند اطراف ایران؛
- ۵- محکومیت ایران به عنوان حامی تروریسم توسط کشورهای ائتلاف اسلامی مبارزه با تروریسم در کنفرانس ۲۰۱۶ ترکیه؛
- ۶- همگرایی برخی از حکومت‌های کوچک و ضعیف منطقه با عربستان سعودی و قطع رابطه برخی از آن‌ها با ایران؛

- ۷- تلاش وهابیت برای ایجاد اختلاف بین ایران و گروه‌های جهادی مثل حماس و اخوان- المسلمین؛
- ۸- وجود بیش از ۳۲ گروه تکفیری- تروریستی در منطقه غرب آسیا و همگرایی آن‌ها در تقابل و تخاصم با شیعیان؛
- ۹- تقابل شیعه انگلیسی با شیعه اسلام سیاسی؛
- ۱۰- همزمانی گسل‌های دینی- مذهبی- قومی- نژادی و غیره در منطقه غرب آسیا؛
- ۱۱- طرح تجزیه عراق، سوریه و یمن؛
- ۱۲- طرح خاورمیانه بزرگ و نظم نوین جهانی؛
- ۱۳- حضور نظامی آمریکا و پایگاه‌های نظامی کشورهای فرامنطقه‌ای در غرب آسیا؛
- ۱۴- بازگشت مجدد انگلیس به منطقه غرب آسیا؛
- ۱۵- ایجاد رقابت تسلیحاتی در منطقه با خریدهای سرسام‌آور عربستان سعودی، امارات و قطر و غیره؛
- ۱۶- افزایش فعالیت‌ها و اقدامات گروه‌های تکفیری- تروریستی در کمربند امنیتی ج.ا.ایران؛
- ۱۷- ماهیت عملیات‌های تروریستی در سال ۱۳۹۵ مذهبی- سیاسی- قومی بوده است؛
- ۱۸- اجرای رزمایش‌های شهری توسط آمریکا در سال ۱۳۹۶؛
- ۱۹- انجام ۱۰۸ سفر دفاعی- امنیتی و برگزاری ۲۳ نشست دفاعی- امنیتی طی سال ۱۳۹۵ در سطح جهان با محوریت تحولات غرب آسیا و جهان اسلام؛
- ۲۰- برگزاری ۴۹ رزمایش مهم منطقه‌ای طی سال ۱۳۹۵ که هدف بیشتر این رزمایش‌ها به اصطلاح مبارزه با تروریسم بوده است، اما در واقع اهداف تقویت تروریسم را دنبال می‌نموده است؛
- ۲۱- برگزاری ۱۳ رزمایش مشترک کشورهای فرامنطقه‌ای با کشورهای منطقه‌ای طی سال ۱۳۹۵ که هدف بیشتر این رزمایش‌ها مبارزه با تروریسم بوده است؛
- ۲۲- وقوع ۱۳۱ حادثه دفاعی- امنیتی طی سال ۱۳۹۵ در جهان که ۱۰۱ مورد آن در منطقه غرب آسیا بوده است (وحیدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۳۱-۳۹۱).

جنگ ترکیبی یا هیبریدی^۱

جنگ ترکیبی (هیبریدی)، جنگی با ترکیبی از ابزارهای متعارف، نامنظم و ناهمگون است و شامل استفاده یک بازیگر دولتی یا غیردولتی از همه ابزارهای در دسترس دیپلماتیک، اطلاعاتی، نظامی و اقتصادی با هدف ایجاد بی‌ثباتی در کشور هدف است. جنگ ترکیبی، جنگی است که نیروهای منظم و نامنظم قابل توجهی به طور همزمان تحت فرماندهی واحدی رزم می‌کنند. جنگ-های هیبریدی می‌توانند توسط دولت‌ها یا نهادهای غیردولتی هماهنگ شده و شامل گستره‌ای از حالت‌های متفاوت جنگ از جمله توانایی‌های متداول، راهکنش‌های نامنظم، انجام خشونت بی‌رویه و اغتشاش‌های جنایی می‌باشد (کلانتری، ۱۳۹۴: ۴۲). ویژگی‌های جنگ ترکیبی عبارت‌اند از:

- ۱- حضور عناصر عمده نیروهای منظم و نامنظم دولتی و غیردولتی؛
- ۲- مشارکت راهبردی؛
- ۳- فرماندهی چندوجهی: افرادی که در مسائل مختلف دارای یک پیش و افق دید هستند، برای اهدافی که مشخص می‌کنند ظرفیت اجماع ایجاد می‌کنند؛
- ۴- اقدام همزمان: اداره عملیات در فضای مختلف در یک دوره زمانی برای دستیابی به تاثیرات لازم و سریع به جای عملیات در فازهای مختلف؛
- ۵- چند بعدی: سازمان رزم و طرح‌ریزی عملیات با بکارگیری منابع داخل و خارج از میدان نبرد؛
- ۶- عدم تقارن (Huber, 2014: 45).

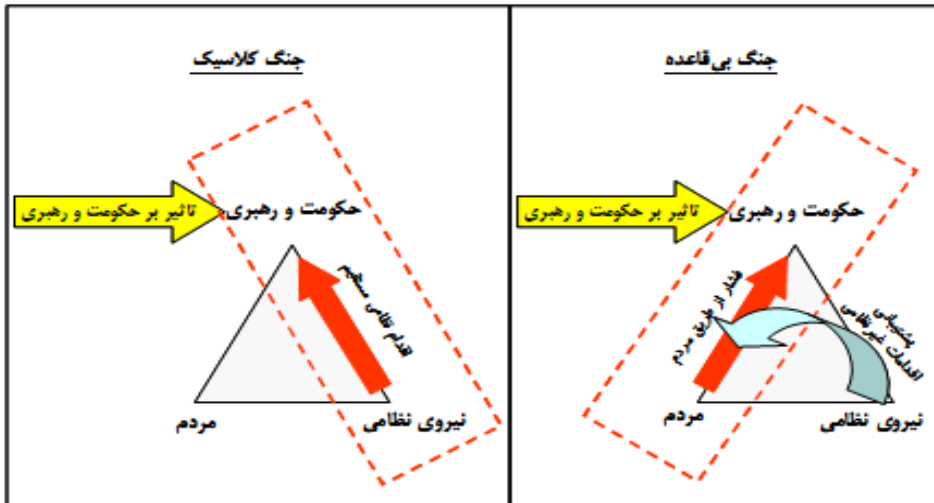
جنگ شبکه‌محور^۲

جنگ شبکه‌محور به واسطه جریان و گردش اطلاعات که از طریق رایانه‌ها و ارتباطات حاصل می‌شود، بین افراد مختلف ارتباط برقرار می‌کند. بنابراین طبیعی به نظر می‌رسد که جریان و گردش اطلاعات به تعامل‌پذیری سیستم‌های مورد استفاده نیروهای مسلح وابسته باشد. همکاری و به اشتراک‌گذاری اطلاعات در جنگ شبکه‌محور تضمین می‌کند که در طی عملیات نظامی، تمام سرمایه‌های مناسب به سرعت در اختیار فرماندهان گذاشته شوند. جنگ شبکه‌محور برای ایجاد شبکه‌ای از افراد، حسگرها، سکوهای سرنشین‌دار و بدون سرنشین، وابستگی شدیدی به تعامل‌پذیری تجهیزات، داده‌ها و نرم‌افزار ارتباطات دارد. به هر حال فناوری تنها یکی از ارکان جنگ شبکه‌محور است، برخی از صاحب‌نظران معتقدند که جنگ شبکه‌محور نیازمند تغییراتی در رفتار، فرایند و

سازمان است تا بتواند پیشرفت‌های انجام شده در توانمندی‌های عصر اطلاعاتی را به قدرت نظامی تبدیل کند (زه‌دی و کلانتری، ۱۳۹۵: ۱۱۹).

جنگ بی‌قاعده^۱

جنگ بی‌قاعده به عنوان نبردی خشونت‌آمیز بین بازیگران دولتی و غیردولتی با هدف کسب مشروعیت و تأثیرگذاری بر جمعیت‌های مرتبط تعریف می‌شود. این نوع جنگ از شیوه‌های غیرمستقیم و ناهمگون سود می‌جوید، با این وجود ممکن است انواع توانمندی‌های نظامی و قابلیت‌های دیگر را به منظور ایجاد فرسایش در توان، نفوذ و اراده دشمن به کار گیرد. به طور طبیعی عملیات نظامی متعارف بر نیروهای مسلح دشمن متمرکز است و هدف آن تأثیرگذاری بر دولت دشمن است. در مقابل، تمرکز جنگ بی‌قاعده بر به دست آوردن کنترل و تأثیرگذاری بر مردمی است که تحت کنترل نیروها یا قلمرو دشمن نیستند (نمودار راست، شکل ۱). در نهایت، می‌توان گفت جنگ بی‌قاعده یک کشمکش سیاسی می‌باشد که از اجزای خشونت‌بار یا بدون خشونت تشکیل شده است. این کشمکش به منظور تحت کنترل درآوردن، تأثیرگذاری، یا جلب حمایت افراد مرتبط صورت می‌گیرد. اساس جنگ بی‌قاعده بر محوریت افراد مرتبط استوار است. طرفین درگیر، خواه حکومت‌ها باشند خواه گروه‌های مسلح، به دنبال تخریب مشروعیت و اعتبار طرف مقابل هستند تا بتوانند دشمن را از مردم طرفدار و حامیان خارجی شان جدا نموده و از لحاظ فیزیکی و روانی وی را به انزوا بکشانند؛ در عین حال، آن‌ها به دنبال تقویت مشروعیت و اعتبار خود هستند تا بتوانند به‌طور قانونی همان افراد را تحت کنترل خود در بیاورند (روستا و منزوی، ۱۳۸۸: ۲۳۴).

شکل شماره ۱: مقایسه جنگ بی‌قاعده و جنگ کلاسیک

جنگ نیابتی^۱

جنگ نیابتی به استفاده از نیروهای نظامی کشوری ثالث (معمولاً تحت‌الحمایه) چه از سر تباری و یا غیر آن در میدان جنگ بجای نیروهای خودی اطلاق می‌شود. در جنگ نیابتی، ابرقدرت‌ها و قدرت‌های جهانی به جای مداخله اولیه مستقیم نظامی در مناطق هدف، گروه‌ها و کشورهای کوچک‌تر و ضعیف‌تر و هم پیمان با خود را به نیابت از خود، به وادی عملیات نظامی می‌کشند و در پس پرده، حمایت‌های مالی و تسلیحاتی و اطلاعاتی خود را از ایشان به عمل می‌آورند. چنانچه گروه‌ها یا کشورهای نایب در جنگ، در رسیدن به اهداف خود و کشورهایی که به نیابت از آن‌ها وارد جنگ شدند، موفق نبودند، آن موقع است که کشورهای اصلی و قدرتمند ابتدا حمایت‌های خود را بیشتر می‌کنند، روش‌های حمایتی خود را گسترده می‌کنند و در نهایت اگر کار به جایی نرسید، خودشان وارد میدان می‌شوند تا به اصطلاح کار را تمام کنند. جنگ نیابتی خالص تقریباً وجود ندارد، زیرا گروه‌هایی که با یک کشور خاص در جنگ هستند معمولاً به دنبال منافع و اهداف خاص خود هستند که ممکن است با منافع و اهداف کشور حامی آن‌ها یکی نباشد (رشید و همکاران، ۱۰: ۱۳۹۳).

جنگ روایت‌ها^۱

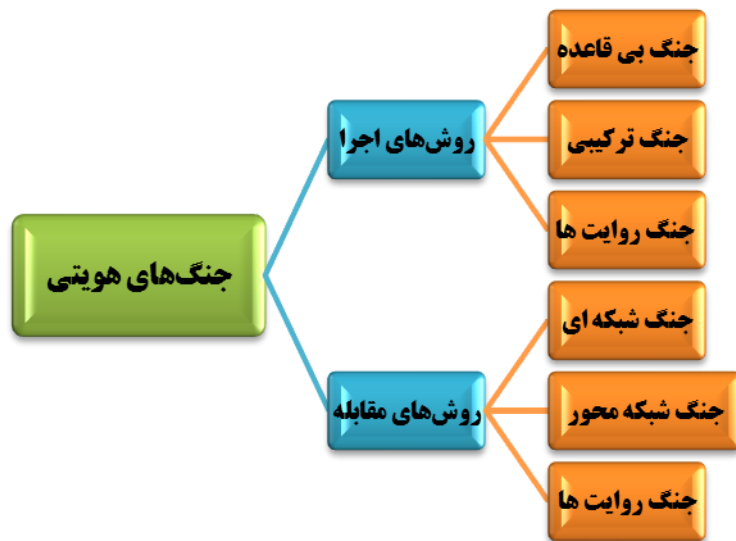
این الگو نشان دهنده جایگاه بسیار مهم رسانه‌ها و افکار عمومی در اندیشه و رویکردهای دفاعی و نظامی حال و آینده است که می‌تواند ابزاری مناسب برای ایجاد تأثیرات مطلوب باشد. در میان مهم‌ترین این عوامل می‌توان به رسانه‌ها اشاره کرد که به واسطه آن‌ها جنگ جهت بردن و پیروزی در بیان روایت رخ خواهد داد، جنگ روایت‌ها باید حاوی درک مناسب و صحیح از دشمن و این که وی چگونه سعی در تأثیر گذاشتن بر ادراک پیرامون و همچنین جامعه جهانی دارد باشد. دشمن ممکن است به فریب، تلاش‌های گسترده جهت وارونه جلوه دادن رویدادها و طرح دروغ‌های مطلق متوسل شود، همان‌گونه که جوزف گوبلز^۲ وزیر شیطنی تبلیغات رایش سوم چنین گفت: دروغ هر چه بزرگ‌تر باشد، اثر آن بیشتر است. کمک‌های انسانی، بازسازی، برقراری امنیت برای مردم محلی، تمرین‌های نظامی، مراقبت بهداشتی و کمک در هنگام فاجعه تنها نمونه‌هایی از اقدامات مثبتی هستند که در جنگ روایت‌ها می‌توانند به کار گرفته شوند (فولادی و صابرفرد، ۱۳۹۰: ۱۴۵).

جنگ شبکه‌ای^۳

جنگ شبکه‌ای در بستر اینترنت به عنوان یک وسیله ارتباطی، صورت می‌پذیرد. علاوه بر این، خود اینترنت یکی از دلایل شکل‌گیری جنگ شبکه‌ای است چرا که اینترنت نه تنها مفاهیم ارتباطات، بلکه سازمان‌های اجتماعی را نیز تغییر داده است. جنگ شبکه‌ای معرف پیدایش سبک جدیدی از درگیری در سطوح اجتماعی است که کوچک‌تر از جنگ سنتی است، پیشقراولان آن، از اشکال شبکه‌ای مختلف برای سازمان، فناوری‌ها، راهبردها و دکنترین‌های سازگار با عصر اطلاعاتی استفاده می‌کنند. سازمان‌های مبتنی بر چنین جنگی از گروه‌های کوچک متمایز و پراکنده بدون فرماندهی مرکزی تشکیل شده‌اند و امور خود را از طریق اینترنت هماهنگ و هدایت می‌کنند (زهدی و کلاتری، ۱۳۹۵: ۱۲۰).

با توجه به مبانی نظری و سوالات تحقیق الگوی مفهومی طبق شکل ۲ می‌باشد.

- 1 - Media-based Warfare
- 2 - Joseph Goebbels
- 3 - Network- based Warfare

شکل شماره ۲: الگوی مفهومی تحقیق

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق به روش موردی-زمینه‌ای انجام گردیده و نتایج آن قابل تعمیم نمی‌باشد؛ چون فقط الگوی جنگ هویتی را مورد بررسی قرار داده و نتایج آن برای سایر الگوهای جنگی قابل استفاده نیست و با نگرش به اینکه نتایج تحقیق، کاربردی و تصمیم‌گرا می‌باشد، نوع پژوهش کاربردی است. داده‌ها در محیط نرم‌افزار SPSS وارد و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی تجزیه و تحلیل شده است.

اطلاعات این تحقیق از دو روش «میدانی» و «بررسی اسناد و مدارک» گردآوری شده است. در روش کتابخانه‌ای، ادبیات موضوع و اطلاعات نظری مورد نیاز با جست‌وجوی کتابخانه‌ای تخصصی، اینترنتی و بانک‌های اطلاعاتی به دست آمده است. در روش میدانی علاوه بر مصاحبه با خبرگان، پرسشنامه‌ای تنظیم شد که ۲۳ پرسش بسته آن از طریق طیف لیکرت در پنج سطح طبقه‌بندی گردید. در طراحی پرسشنامه با روش دلفی و با استفاده از نظر صاحب‌نظران، استادان، متخصصان و خبرگان، الگوهای اجرا و مقابله جنگ هویتی، شناسایی و سپس پرسشنامه مقدماتی تهیه و دو مرحله بین خبرگان توزیع شد و پس از تعیین اعتبار و روایی آن، پرسشنامه نهایی تهیه گردیده است. برای تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوا و توزیع دو مرحله‌ای پرسشنامه

بین صاحب‌نظران بهره‌برداری شده و برای تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده گردیده است و یک نمونه اولیه شامل ۲۵ پرسشنامه بین استادان دانشگاه امام حسین (ع) و دانشگاه عالی دفاع ملی پیش‌آزمون گردید و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری SPSS میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ بزرگ‌تر از ۰/۸ به دست آمد؛ بنابراین پرسشنامه مورد استفاده از قابلیت اعتماد لازم برخوردار است.

قلمرو تحقیق از نظر زمانی، پس از خروج داعش از استان موصل از سال ۱۳۹۶ تا سال ۱۴۰۴ شمسی می‌باشد. از نظر مکانی، شامل جغرافیای ج.ا.ایران و جبهه مقاومت است. از نظر موضوعی شامل روش‌های اجرای جنگ هویتی و روش‌های مقابله با آن می‌باشد. جامعه آماری شامل استادان، خبرگان، مدیران ارشد و فرماندهان مسئول، راهبردها و کارشناسان نظامی ستاد کل نیروهای مسلح، آجا، سپاه و مسئولین دفاعی-امنیتی است که دارای حداقل سه سال سابقه کار در مسائل راهبردی با داشتن جایگاه مدیریتی می‌باشند. در این پژوهش، جامعه آماری با توجه به حساسیت و خاص بودن موضوع پژوهش، بسیار محدود بوده و با توجه به نظر کارشناسان و خبرگان در مجموع ۱۲۰ نفر برآورد شده است. همچنین با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه ۴۳ نفر تعیین شده است.

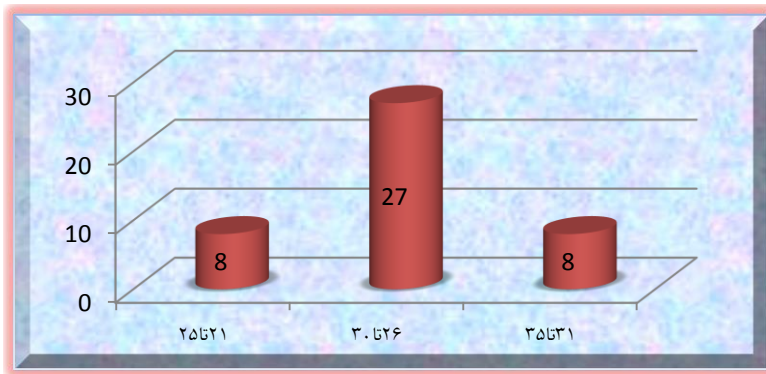
یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها

الف: تجزیه و تحلیل جمعیت‌شناختی

در این تحقیق با طرح دو پرسش سعی در روایی و پایایی هر چه بیشتر پرسشنامه شده است. پرسش‌های مربوط به تعیین سنوات خدمتی پاسخ‌دهندگان، با رسم جدول و نمودار و تعیین درصد فراوانی آن به شرح زیر تجزیه و تحلیل گردیده‌اند:

جدول شماره ۱. سنوات خدمتی جامعه نمونه

سنوات (سال)	فراوانی	فراوانی درصدی
۲۱ الی ۲۵	۸	٪۱۸/۶
۲۶ الی ۳۰	۲۷	٪۶۲/۸
۳۱ الی ۳۵	۸	٪۱۸/۶
جمع	۴۳	٪۱۰۰

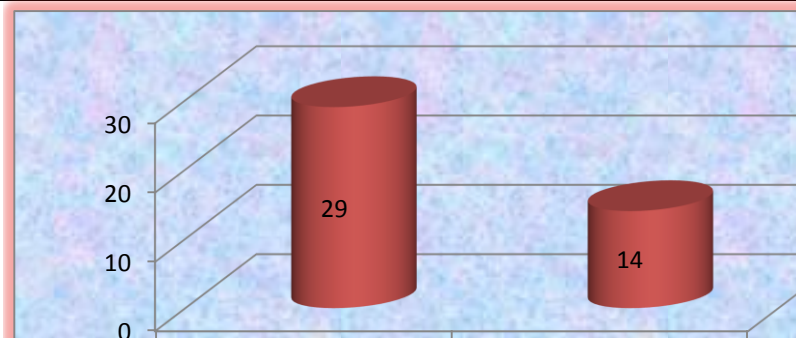

نمودار شماره ۱. سنوات خدمتی جامعه نمونه

یافته‌های جدول و نمودار بالا بیانگر این است که ۱۸/۶٪ درصد پاسخگویان (۸ نفر) دارای سنوات خدمتی ۲۱ الی ۲۵ سال بوده و ۶۲/۸٪ درصد آنان (۲۷ نفر) دارای سنوات خدمتی ۲۶ الی ۳۰ سال بوده و ۱۸/۶٪ درصد (۸ نفر) بالای ۳۰ سال خدمت دارند، بنابراین پاسخ‌دهندگان از تخصص و تجربه زیادی برخوردار می‌باشند و به جامعه آماری، اعتبار بالایی می‌بخشد.

جدول شماره ۲. سطح تحصیلات جامعه نمونه

سطح تحصیلات	فراوانی	فراوانی درصدی
دکتر	۲۹	۶۷/۴٪
کارشناسی ارشد	۱۴	۳۲/۶٪
جمع	۴۳	۱۰۰٪

نمودار شماره ۲. سطح تحصیلات جامعه نمونه

یافته‌های جدول و نمودار بالا بیانگر آن است که ۶۷/۴٪ درصد (۲۹ نفر) دارای تحصیلات دکتر و ۳۲/۶٪ درصد (۱۴ نفر) پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی ارشد می‌باشند، بنابراین پاسخ‌دهندگان از تخصص و تجربه زیادی برخوردارند و به جامعه آماری اعتبار می‌بخشد.

ب: تجزیه و تحلیل یافته‌ها

بر اساس تجزیه و تحلیل به عمل آمده از پرسشنامه‌های دریافتی از ۲۲ روش جنگی که در پرسشنامه قید شده بود، ۵ روش بیشترین امتیاز را کسب نموده که ۳ الگوی (بی‌قاعده- ترکیبی- روایت‌ها) آن توسط دشمن (ائتلاف آمریکا، عربستان سعودی و گروه‌های تکفیری- تروریستی) اجرا می‌گردد و ۳ الگو (شیکه‌ای- شبکه‌محور- روایت‌ها) هم جهت مقابله توسط ج.ا.ایران و جبهه مقاومت اجرا می‌گردد. لازم به ذکر است الگوی جنگ روایت‌ها هم در اجرا و هم در مقابله به کار گرفته می‌شود.

بر اساس مصاحبه به عمل آمده با خبرگان، اغلب معتقدند که حالت نرم و هوشمند جنگ هویتی توسط دشمن علیه ج.ا.ایران آغاز شده اما هنوز تبدیل به حالت نیمه‌سخت و سخت نشده است. بنابراین چنانچه الگوهای مناسب جهت مقابله با جنگ هویتی اتخاذ نگردد، نظام و نیروهای مسلح دچار غافلگیری راهبردی اطلاعاتی و عملیاتی می‌شوند. نکات مهم مستخرجه از مصاحبه با صاحب‌نظران به شرح زیر می‌باشد:

۱- به علت آنی بودن تغییرات ژئوپلیتیکی، چنانچه تفرقه و چالش‌های بین کشورهای مسلمان به خصوص ایران و عربستان سعودی حل نشود، جنگ‌های مذهبی- قومی به صورت « لکه‌های جوهر» تمام منطقه را فرامی‌گیرد و نهایتاً تغییرات ژئوپلیتیکی منجر به «تغییرات مرزهای سیاسی- جغرافیایی» می‌گردد، در این صورت «مرزهای ایدئولوژیکِ مذهب‌پایه» جایگزین مرزهای سیاسی می‌گردد. در صورت وقوع این امر نظم نوین جهانی و طرح خاورمیانه بزرگ آمریکا محقق می‌گردد. تحولات اخیر جهان اسلام (تشکیل ارتش عربی- تشکیل کشورهای مسلمان عضو ائتلاف اسلامی- محکومیت ج.ا.ایران در کنفرانس اسلامی ترکیه- معرفی نمودن حزب... به عنوان گروه تروریستی و حمایت ج.ا.ایران از گروه‌های تروریست- محکومیت بشار اسد- حمله به یمن- همکاری عربستان سعودی با رژیم صهیونیستی و غیره) بیانگر این است که آمریکایی‌ها از طریق تفرقه بین جهان اسلام به دنبال ایجاد «جنگ‌های هویتی و ایدئولوژیک پایه» هستند و به همین دلیل عربستان سعودی را در مقابل ج.ا.ایران قرار داده‌اند.

۲- از منظر جغرافیای سیاسی، هنوز در نقشه سیاسی کشورهای منطقه تغییری صورت نگرفته است اما از منظر ژئوپلیتیکی شاهد تغییر ساختار قدرت در هر سه سطح فرا منطقه‌ای (آمریکا- روسیه)، کشورهای هسته (مرکزی) منطقه‌ای (ایران- عربستان و رژیم صهیونیستی)، و فرو ملی (کشورهای حاشیه منطقه مانند عراق، سوریه، یمن و غیره) هستیم.

۳- ج.ا.ایران برای رسیدن به نظم امنیتی مطلوب خود با چالش‌های اساسی زیر در سطح منطقه و جهان روبرو است:

الف- در سطح منطقه، امنیت استقرایی و خریداری شده عربستان سعودی چالش اصلی ایران است. این کشور بر اساس نظریه «بقاء- امنیت و الگوی امنیت هژمونیک»، امنیت خود را در گرو حفظ و بقاء سلطنت پادشاهی تعریف نموده است، به همین دلیل به دنبال توسعه روابط با رژیم صهیونیستی بوده و در نقش مزدور و نایب آمریکا از هر اقدامی علیه ج.ا.ایران استقبال می‌کند. پس ج.ا.ایران باید رفتار عربستان سعودی را مدیریت و در برخی موارد تحمل نماید. هرگونه تنش بین ایران و عربستان ۴ پیامد مهم را در بر دارد:

(۱)- حضور دائمی آمریکا در منطقه؛

(۲)- حفظ امنیت رژیم صهیونیستی و به حاشیه رفتن مسئله فلسطین؛

(۳)- تداوم ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی در سطح منطقه و جهان؛

(۴)- ممنوعیت از تحقق نظم مطلوب و مورد نظر ج.ا.ایران در منطقه و در مقابل تسریع روند راهبرد نظم نوین جهانی و خاورمیانه بزرگ.

منازعه ایران و عربستان یک منازعه ژئوپلیتیک در راستای انحصار قدرت برتر در منطقه نیست اما عربستان روکش‌های مذهبی و قومی روی این منازعه کشیده و آن را به رقابت مذهبی (شیعه/ سنی) یا قومی (عجم/ عرب) تبدیل نموده است، طبعاً هرگونه مقابله مستقیم نظامی با عربستان به ضرر هر دو کشور است. زیرا حاکمان عربستان، به اصطلاح خادم حرمین شریفین بوده و درگیری نظامی با این کشور به شدت به وجهه ایران آسیب می‌زند و کاملاً در راستای تبلیغات کذب عربستان مبنی بر دوگانه‌های مصنوعی قومی و مذهبی است.

ب- در سطح فرامنطقه، آمریکا برای پیاده‌سازی راهبرد نظم نوین جهانی و طرح خاورمیانه بزرگ به دنبال ایجاد تفرقه از طریق جنگ‌های مذهبی- قومی و ایدئولوژیک پایه در سطح منطقه است. در این راستا عربستان سعودی و گروه‌های تکفیری- تروریستی مثل داعش بهترین ابزار برای آمریکا هستند. ج.ا.ایران برای رسیدن به نظم مطلوب خود باید «مهار عربستان سعودی» و نابودی رژیم صهیونیستی و کاهش حضور آمریکا در منطقه را در دستور کار خود قرار دهد و جنگ‌های درون تمدنی را به بیرون تمدنی تبدیل نماید.

ج- تعارضات بین «گفتمان‌های اسلامی» (اسلام ناب محمدی(ص)- اسلام سنتی- اسلام مذهبی- اسلام لیبرالی- اسلام آمریکایی) علاوه بر این که یکی از موانع شکل‌دهی نظم امنیتی مطلوب

ج.ا.ایران در منطقه هستند، یکی از پیشران‌های اصلی در ایجاد نظم آمریکایی و طرح خاورمیانه بزرگ می‌باشند. بنابراین ج.ا.ایران و عربستان سعودی به عنوان دو پیشران اصلی جهان اسلام باید این تعارضات را حل نمایند. تداوم وضع موجود و تعارض بین گفتمان‌های اسلامی، باعث شکل-دهی به جنگ هویتی در منطقه می‌گردد.

۴- جنگ هویتی همانند سایر جنگ‌ها دارای ماهیت، سطوح و ابعاد مختلف است. ماهیت جنگ هویتی حوزه‌های دینی، مذهبی، قومی، نژادی، زبانی و ملی را در بر می‌گیرد. جنگ هویتی دارای ۵ بعد است: فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، نظامی و جغرافیایی. جنگ هویتی در سه سطح اجرا می‌گردد: راهکنشی، عملیاتی و راهبردی. در حال حاضر ماهیت مذهبی و تا حدودی قومی آن تشدید شده و می‌تواند زمینه‌ساز جنگ هویتی گردد. با توجه به ماهیت فعلی جنگ هویتی، می‌توان ادعا نمود که بعد فرهنگی و تا حدودی بعد نظامی جنگ هویتی تقویت شده و می‌تواند زمینه‌ساز جنگ هویتی باشد. در حال حاضر سطح راهبردی جنگ هویتی فعال است و جنگ هویتی در سطح راهبردی در حال شکل‌گیری می‌باشد و چنانچه در این سطح کنترل نشود و به سطح عملیاتی سرایت نماید، احتمال اجرای جنگ هویتی وجود دارد.

به منظور تجزیه و تحلیل سوال‌های تحقیق و بر اساس پرسشنامه‌های تنظیم شده که بین جامعه نمونه توزیع گردیده و پاسخ‌های اخذ شده از آن‌ها مقادیر به دست آمده برای یافته‌ها در قالب جدول زیر درج و میانگین وضع موجود، وزن، وزن موزون و امتیاز موزون برای هر یک از سوالات به صورت جداگانه به شرح زیر محاسبه شده است:

- ۱- میانگین امتیاز هر عامل بر اساس طیف لیکرت محاسبه می‌گردد (معدل پاسخ‌های دریافتی)؛
  - ۲- با استفاده از نظر خبرگی وزن هر عامل از ۱ تا ۵ مشخص می‌گردد؛
  - ۳- میانگین امتیاز هر عامل بر جمع کل میانگین امتیاز تقسیم شده و وزن موزون هر عامل به دست می‌آید؛
  - ۴- وزن موزون هر عامل ضربدر میانگین کل شده و امتیاز موزون هر عامل به دست می‌آید.
- جدول زیر در قالب طیف لیکرت (خیلی زیاد - زیاد - متوسط - کم - خیلی کم) و بر اساس نمره ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ تنظیم شده است. یعنی عواملی که میانگین نمره ۳ به بالا (متوسط) بگیرند تأیید می‌گردند. بر اساس پرسشنامه‌های دریافتی میانگین امتیاز هر یکاز عوامل بیشتر از ۳ می‌باشد، چون میانگین نمره پاسخ‌های دریافتی زیاد به بالا می‌باشد، بنابراین عوامل زیر توسط جامعه نمونه تأیید

شده است. عواملی که میانگین نمره دریافتی آن‌ها کمتر از حد متوسط بوده (کمتر از ۳) مورد تأیید جامعه نمونه قرار نگرفته و به همین دلیل تجزیه و تحلیل کمی نشده و در جدول زیر بیان نشده‌اند.

جدول شماره ۳: میانگین پاسخ‌های دریافتی پیرامون روش‌های اجرا و مقابله با جنگ هویتی

ردیف	عامل	میانگین امتیاز	وزن	وزن موزون	امتیاز موزون
۱	یکی از روش‌های مورد استفاده دشمن در جنگ‌های هویتی، جنگ بی-قاعده است	۴/۷۵	۵	۱۸۴	۷۹۱
۲	یکی از روش‌های مورد استفاده دشمن در جنگ‌های هویتی، جنگ ترکیبی است	۴/۷۰	۵	۱۸۲	۷۸۲
۳	یکی از روش‌های مورد استفاده دشمن در جنگ‌های هویتی، جنگ روایت‌ها است	۳/۸۲	۴	۱۴۸	۶۳۶
۴	یکی از روش‌های مقابله با جنگ‌های هویتی، جنگ شبکه‌ای است	۴/۱۲	۴	۱۶۰	۶۸۸
۵	یکی از روش‌های مقابله با جنگ‌های هویتی، جنگ شبکه‌محور است	۴/۷۰	۵	۱۸۲	۷۸۲
۶	یکی از روش‌های مقابله با جنگ‌های هویتی، جنگ روایت‌ها است	۳/۶۸	۳	۱۴۳	۶۱۵
۷	جمع کل	۲۵/۷۷	۳۸	۱	۴/۳
۸	میانگین کل	۴/۳	۴/۳	۱۶۶	۷۱۶

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

سیالیت شرایط محیطی طی سال‌های اخیر منجر به فروپاشی و یا کاهش قدرت برخی از کشورهای منطقه شده است. در حال حاضر دشمن به دنبال این است که تعارضات هویتی را تبدیل به «جنگ درون تمدنی» با تأکید بر «جنگ‌های مذهبی-قومی-سیاسی» نماید. چنانچه تعارضات هویتی که عمده‌تاً مذهبی-قومی و ایدئولوژیک پایه هستند حل نشود، تمام منطقه غرب آسیا درگیر جنگ‌های مذهبی-قومی-سیاسی می‌گردد. این جنگ‌ها به صورت «لکه جوهری» اجرا گردیده و کل منطقه را در بر می‌گیرد. جنگ‌های درون‌تمدنی با تعارضات هویتی آغاز گردیده و به تغییر مرزهای جغرافیایی-سیاسی ختم می‌گردد؛ چون برخی از کشورهای منطقه به علت ضعف دولت مرکزی، به صورت بالقوه ظرفیت تغییر مرزها را دارند. بنابراین ج.ا.ایران برای رسیدن به نظم امنیتی مطلوب خود باید ضمن مهندسی نمودن تحولات و تعارضات ایدئولوژیک پایه، نوع روابط خود با برخی از کشورهای منطقه مثل عربستان سعودی، مصر، ترکیه، افغانستان و پاکستان را

بازتعریف نماید. آمریکایی‌ها از طریق تفرقه بین جهان اسلام به دنبال ایجاد «جنگ‌های هویتی و ایدئولوژیک پایه» هستند و به همین دلیل عربستان سعودی را در مقابل ج.ا.ایران قرار داده‌اند. جنگ هویتی دارای ماهیت دینی، مذهبی، قومی، نژادی، زبانی و ملی است و در مقطع کنونی این جنگ بیشتر مبتنی بر ماهیت مذهبی می‌باشد. ابعاد جنگ هویتی عبارت‌اند از: سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، نظامی و جغرافیایی که در این مقطع بیشتر بعد فرهنگی و نظامی مورد توجه قرار گرفته است. سطوح جنگ هویتی عبارتست از: راهکنشی، عملیاتی و راهبردی. در این مقطع سطح راهبردی در حال شکل‌گیری است.

پاسخ سوال فرعی یکم

جنگ‌های هویتی ابتدا به صورت نرم، نیمه‌سخت و هوشمند آغاز و در نهایت به صورت سخت ختم می‌گردند. بنابراین جنگ هویتی نرم و هوشمند در غالب جنگ روایت‌ها توسط دشمن علیه ج.ا.ایران آغاز گردیده است و چنانچه مدیریت و کنترل نشود به مرحله جنگ سخت و فیزیکی یعنی جنگ بی‌قاعده و ترکیبی وارد می‌گردد. از بین الگوهای جنگی موجود بر اساس نظر خبرگان و جامعه نمونه سه الگوی زیر بیشترین امتیاز را کسب نموده‌اند. بنابراین الگوهای اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران طبق شکل زیر می‌باشد:

شکل شماره ۳: روش‌های اجرای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران

پاسخ سوال فرعی دوم

در سطح منطقه، امنیت استقرایی و خریداری شده عربستان سعودی چالش اصلی ایران است، به همین دلیل این کشور به دنبال توسعه روابط با رژیم صهیونیستی بوده و در نقش مزدور و

نائب آمریکا از هر اقدامی علیه ج.ا.ایران استقبال می‌کند. پس ج.ا.ایران باید ضمن مدیریت رفتار عربستان سعودی، الگوهای زیر را جهت مقابله با جنگ هویتی دشمن اجرا نماید:

شکل شماره ۴: روش‌های مقابله با جنگ هویتی توسط ج.ا.ایران

پیشنهادها

۱- در تنازع بین نظم آمریکایی و نظم ایرانی، آمریکایی‌ها برای رسیدن به نظم نوین جهانی به دنبال این هستند که از طریق «جنگ‌های مذهبی- قومی و ایدئولوژیک پایه»، بین جهان اسلام تفرقه ایجاد نمایند و به همین دلیل طی سه سال اخیر عربستان سعودی را به عنوان پیشران این تنازع در مقابل ج.ا.ایران قرار داده‌اند. بنابراین ج.ا.ایران باید با «صبر استراتژیک» و مدیریت نمودن شرایط منطقه از وقوع جنگ‌های هویتی خودداری نماید.

۲- تعارضات بین «گفتمان‌های اسلامی» (اسلام ناب محمدی(ص)- اسلام سنتی- اسلام مذهبی- اسلام لیبرالی- اسلام آمریکایی) یکی از پیشران‌های اصلی در اجرای جنگ هویتی می‌باشند. بنابراین ج.ا.ایران و عربستان سعودی به عنوان دو پیشران اصلی جهان اسلام باید این تعارضات را حل نمایند.

۳- چنانچه ج.ا.ایران پیوندهای اساسی خود را با بازیگران و کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای افزایش دهد و مطلوبیت‌های آن‌ها را رعایت نماید، بازتعریف و مهندسی نظم امنیتی موجود بر اساس «الگوی تمدن نوین اسلامی» بهترین الگو برای ج.ا.ایران است.

- ۴- ایجاد همگرایی دینی به جای همگرایی مذهبی (ورود از پنجره دین به جای مذهب). همگرایی دینی مانع از تبدیل شدن مرزهای جغرافیایی به مرزهای ایدئولوژیک شده و زمینه رسیدن به تمدن نوین اسلامی را فراهم می‌نماید.
- ۵- قدرت‌سازی و قدرت‌افکنی ج.ا.ایران علیه کشورهای مثل عربستان سعودی.
- ۶- همگرایی بیشتر با گروه‌های جهادی اهل سنت با رعایت مطلوبیت دولت‌های مرکزی آن‌ها.
- ۷- همگرایی مقطعی بیشتر با روسیه، چون روسیه به شدت از جنگ‌های ایدئولوژیک پایه هراس دارد و در این زمینه به ایران وابسته است.
- ۸- تقویت نیروهای زمینی با تجهیزات و نفرات چالاک و چابک و سلاح‌های دقیق و نقطه‌زن.
- ۹- اجرای رزمایش‌های شبیه‌سازی شده شهری بدون ایجاد حساسیت در داخل مردم.
- ۱۰- اجرای جنگ در فرامرزهای ج.ا.ایران به خاطر استفاده از توان موشکی ج.ا.ایران و تهدید امنیت رژیم صهیونیستی.

منابع

الف- فارسی

- قرآن کریم، ترجمه آیتا... مکارم شیرازی (۱۳۹۲)، قم، انتشارات اشکذر.
- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سیدعلی، بیانات و سخنرانی‌ها، برگرفته از سایت www.khamenei.ir
- حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰)، *مدیریت راهبردی*، تهران انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- رشید، غلامعلی و همکاران (۱۳۹۳)، مقاله علمی- پژوهشی، واکاوی الگوهای حاکم بر جنگ آینده، *فصلنامه علمی- پژوهشی راهبرد دفاعی*، شماره ۴۸، تهران، انتشارات مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی، ص ۹۳.
- رستمی، علی‌اکبر (۱۳۹۵)، مقاله علمی- پژوهشی، ماهیت، سناریوها و ویژگی‌های جنگ آینده علیه ج.ا.ایران، *فصلنامه علمی- پژوهشی اندیشه نوین*، تهران، موسسه مطالعات دفاعی راهبردی اندیشه، ص ۱۳۴.
- زهدی، یعقوب و کلانتری، فتح‌ا... (۱۳۹۵)، *واکاوی رویکردهای جنگ آینده*، تهران، انتشارات مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
- فولادی، قاسم و صابرفرد، علیرضا (۱۳۹۰) *واکاوی مدل رفتاری آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران*، مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده پژوهی علوم و فن‌آوری‌های دفاعی.
- قاسمی، فرزانه (۱۳۸۳). مراتب و مولفه‌های هویت، *مجموعه مقالات مبانی نظری هویت و بحران هویت، تهران*، انتشارات پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی، ص ۱۲۰.
- کلانتری، فتح‌ا... (۱۳۹۴)، مقاله علمی- پژوهشی، واکاوی راهبرد نظامی آمریکا در جنگ‌های حال و آینده، *فصلنامه علمی- پژوهشی راهبرد دفاعی*، شماره ۵۱، تهران، انتشارات مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی، ص ۴۲.
- کلانتری، فتح‌ا... (۱۳۹۶)، *نگاه دفاعی*، شماره‌های ۱۹ و ۱۷، تهران، انتشارات موسسه مطالعات دفاعی راهبردی اندیشه.
- مقصودی، مجتبی، (۱۳۸۰)، قومیت‌ها و هویت فرهنگی ایران، *نشریه نامه پژوهش*، شماره‌های ۲۲ و ۲۳، صص ۲۱۹-۲۲۲.
- منزوی، مسعود و روستا، مصطفی، مترجمان (۱۳۸۸) *جنگ بی‌قاعدہ*، مرکز آینده پژوهی علوم و فن‌آوری دفاعی مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.
- نجفی، موسی (۱۳۹۳)، *هویت‌شناسی*، تهران، انتشارات آرما.
- نوروزانی، شهرام (۱۳۹۶)، *چالش‌های دفاعی- امنیتی ج.ا.ایران در آینده*، پژوهشکده دکتربین، معماری و دانا، تهران، داعا.
- وحیدی، احمد و همکاران (۱۳۹۶)، *سال‌نمای دفاعی- امنیتی محیط پیرامونی ج.ا.ایران*، تهران، انتشارات مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.

- Huber, Tomas (2014), *The Report of United States Army Special Operations Command*, New York, Department of Defence U.S.A.